

УДК 026+027.7]:340-051(73)

DOI [https://doi.org/10.18524/2707-3335.2025.2\(34\).353361](https://doi.org/10.18524/2707-3335.2025.2(34).353361)

Соколов Віктор Юрійович,

кандидат історичних наук, доцент,

вул. Юлії Здановської, б. 31/1, кв. 45, м. Київ, 03040, Україна

e-mail: socolv@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0208-1292>

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ОСВІТНЬОЇ МОДЕЛІ З ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНИХ БІБЛІОТЕКАРІВ У США

У статті на основі вивчення джерел та матеріалів наукових публікацій визначено зміст поняття «юридичний бібліотекар» («бібліотекар-юрист»); проаналізовано історичні умови та соціально-культурні чинники формування зазначеної професії та розвиток освітніх стандартів для юридичних бібліотекарів у контексті становлення юридичних бібліотек в США, а також охарактеризовано об'єктивні чинники підвищення значення юридичних бібліотекарів у розширенні соціальних функцій, послуг та розвитку діяльності бібліотеки в цілому. У цьому контексті актуальним та своєчасним для українських бібліотекознавців є вивчення більш ніж двохсотрічного досвіду діяльності юридичних бібліотек в США, а також формування професійної підготовки фахівців для зазначених установ. Дослідження особливостей становлення професії «юридичного бібліотекаря», вивчення специфіки формування кваліфікаційних вимог та освітніх стандартів до цієї професії має важливе значення для розвитку бібліотечної справи в Україні, оскільки за роки незалежності в країні було організовано та відкрито чимало нових юридичних бібліотек.

Ключові слова: історія бібліотечної справи, бібліотечна професіологія, бібліотечна освіта, юридична бібліотека, бібліотекар-юрист, юридичний бібліотекар.

Актуальність теми дослідження. Сучасний бібліотекар у своїй діяльності все частіше стикається з правовими питаннями, що стосуються не тільки бібліотечної справи, а й широкого кола питань адміністративного, трудового, цивільного права. Нині бібліотекарі повинні опрацьовувати та вивчати значний масив законодавчих та інших нормативних актів, що формують нормативні межі діяльності бібліотеки, основні напрями її розвитку та бібліотечно-інформаційної діяльності в цілому. Сучасним бібліотекарям також слід знати особливості правових аспектів взаємовідносин бібліотеки та користувача, бібліотечної установи та інших соціальних інститутів. Вивчення юридичних норм, що стосуються бібліотечної сфери, та їх вчасне застосування на практиці дозволяє реалізувати дієздатність бібліотеки як соціального інституту і суб'єкта права, визначати оптимальні форми взаємодії з користувачами і партнерами. До того ж, зі збільшенням кількості бібліотек юридичного профілю, обізнаність бібліотекарів у юридичній сфері набуває вагомої теоретичної і практич-

ної значущості й актуальності¹. У цьому ракурсі актуальним та своєчасним для українських бібліотекознавців є вивчення більш ніж двохсотрічного досвіду діяльності юридичних бібліотек в США, а також формування професійної підготовки фахівців для зазначених установ. Отже, дослідження особливостей становлення професії «юридичного бібліотекаря» («бібліотекаря-юриста»), вивчення специфіки формування професійних вимог та освітніх стандартів щодо «бібліотекарів-юристів» у вищезгаданій країні буде викликати неабияке зацікавлення у вітчизняних бібліотекознавців та має важливе значення для розвитку бібліотечної справи в Україні, оскільки за роки незалежності в країні було організовано та відкрито чимало нових юридичних бібліотек².

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Діяльність юридичних бібліотек в США вже давно привернула увагу зарубіжних бібліотекознавців. Бібліографія наукових праць про розвиток зазначених установ, особливості формування професії бібліотекаря-юриста та освітніх стандартів з «юридичної бібліотечної справи» нараховує сотні праць. Значна частина американських бібліотечних фахівців вивчає та висвітлює досвід окремих юридичних бібліотек та профільних вишів; чимало дослідників аналізують поодинокі питання з підготовки та підвищення кваліфікації юридичних бібліотекарів [2–4; 6; 7; 13; 14]. Деякі бібліотекознавці досліджували окремі періоди розвитку певних явищ з обраної тематики, як наприклад, бібліотекар Державної бібліотеки Вісконсина Гілсон Глейзер, який у своїй статті проаналізував перші двадцять чотири щорічні зустрічі членів «Американської асоціації юридичних бібліотек» (1906–1929), а також описав діяльність її засновників [5]. Зокрема, Г. Глейзер охарактеризував та розкрив погляди видатних теоретиків та практиків американської бібліотечної справи на розвиток юридичних бібліотек та підвищення рівня професіоналізації юридичного бібліотекаря у зазначений період. Дослідник довів, що на початку ХХ ст. завдяки діяльності засновників «Американської асоціації юридичних бібліотек» робота юридичного бібліотекаря була піднесена на рівень формування нової професії.

Значну увагу дослідників привертають питання співвідношення та балансу юридичної та бібліотечної складової у формуванні освітнього стандарту «біб-

¹ Так, наприклад, у міській бібліотеці м. Кривий Ріг Дніпропетровської області з 2023 р. користувачам надають безкоштовну правову допомогу, юридичні консультації та інші юридичні послуги. Загалом, у деяких бібліотеках України іноді запрошують на роботу юристів не тільки на основі тимчасових договорів, але й на посаду юрисконсульта, які не тільки допомагають укладати численні договори та всі необхідні документи для проведення тендерів, аукціонів і таке інше, а й захищають, при необхідності, права бібліотеки в судах.

² Приміром, у 1997 р. було відкрито наукову юридичну бібліотеку Національного університету «Одеська юридична академія», в якій нині нараховується майже 800 тис. примірників документів; у 1999 р. було створено Національну юридичну бібліотеку, як структурний підрозділ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, який забезпечує акумуляцію та ефективне використання документально-інформаційних ресурсів на всіх видах носіїв, що містять правову інформацію; у 2007 р. у Центрі німецького права та європейського розвитку при *Одеському національному морському університеті*, завдяки вирішальному внеску у вигляді колекції книг німецького правознавця, професора, д. ю. н. Карстена Отте, було відкрито юридичну бібліотеку, яка надалі отримала назву «Бібліотека німецького права ім. професора К. Отте»; у 2017 р. було організовано Наукову бібліотеку Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого в Харкові, яка до цього часу пройшла складний шлях реорганізацій тощо.

ліотекаря-юриста». Юридичний бібліотекар Університету Буффало Морріс Коен на початку 1960-х рр. вважав, що пошук «належного балансу між правом та бібліотечною наукою» для юридичних бібліотекарів є «фундаментальною проблемою юридичної бібліотечної освіти» [3]. М. Коен зазначав, що система формального освітнього процесу постала для юридичних бібліотекарів майже критерієм професійного статусу [4, с. 190]. Проте, розбіжності в різних університетах та в бібліотечних навчальних закладах у США були значними. Зокрема, М. Коен зазначав, що для вступу на спеціалізацію «бібліотекаря-юриста» Університету Буффало не потрібно було мати юридичну освіту, а за навчальною програмою Вашингтонського університету вона була вже необхідною. На його думку, багато посад в юридичній бібліотеці можна було обіймати без юридичної освіти або було б достатньо вчитися рік в юридичній школі. Диплом юриста у такому разі буде необхідним доповненням для тих, хто буде шукати посади керівника в юридичних або академічних (вишівських) бібліотеках. Втім, надалі М. Коен писав, що для «бібліотекаря-юриста», котрий прагне працювати в «академічній юридичній бібліотеці» або обійняти керівну посаду необхідно буде мати ступінь доктора юридичних наук [3; 4]. Однак, враховуючи тогочасні реалії, він вважав, що ще довго в юридичних бібліотеках будуть працювати кваліфіковані фахівці без юридичного ступеня з одним або навіть двома дипломами про освіту.

Наприкінці ХХ ст. освітні та професійні вимоги щодо юридичних бібліотекарів підвищились. Це також зумовило збільшення фахових публікацій з даної проблематики. Так, наприклад, менеджер з ресурсів правової інформації Джеймс Гемблтон поставив під сумнів саму можливість діяльності юридичних бібліотекарів без юридичної освіти. Він вважав, що в іншому випадку пересічний бібліотекар не в змозі буде навіть знайти певні потрібні для читачів-юристів матеріали, оскільки для цього необхідно буде мати відповідні глибокі спеціальні знання з правознавства [7]. Для створення досконалого професіонала з «юридичної бібліотечної справи», Дж. Гемблтон віддавав перевагу формальній освіті. Втім, для бібліотекаря-юриста, на його думку, достатньо було б пройти однорічну магістерську програму з юридичних наук [7, с. 42].

У 1989 р. тодішній директор юридичної бібліотеки Джорджтауна Роберт Оуклі висловив припущення, що формальний юридичний ступінь не є необхідним у юридичній бібліотеці для більшості професійних посад, але юридичні бібліотекарі повинні оволодіти мовою права та питаннями, про які запитують користувачі їхньої бібліотеки [14, с. 156]. Ступінь доктора юридичних наук він вважав необхідним лише для деяких окремих посад. На думку дослідника, оскільки «бібліотекарі-юристи» стикаються з необхідністю орієнтуватися в конкретних юридичних питаннях та колізіях, для них достатньо було б пройти навчання на першому курсі юридичного факультету або навчальні курси з окремих юридичних галузей, наприклад, «авторського права», свободи інформації, публічного, приватного, адміністративного права тощо.

На початку 1990-х рр. бібліотекар-юрист та професор права в Університеті Вашингтона Пенні Хейзелтон зазначала, що до другої половини ХХ ст. бібліотекарі-юристи досягли успіхів у встановленні післядипломної освіти як передумови для становлення своєї професії, чи то у формі наукового ступеня з бібліотечної науки, чи юридичного ступеня. Дослідниця наголошувала, що бібліотекарі-юристи можуть отримати необхідну для практики «компетентність у праві», окрім ступеня доктора юридичних наук, різними способами. Втім, П. Хейзелтон також зазначала про зростаючу складність права з його спеціалізованою лексикою, про складні зміни в законодавстві, що вимагатимуть від «бібліотекарів-юристів стати фахівцями з предметної області» [8].

У другій половині ХХ ст. все частіше почали з'являтися наукові праці, що узагальнювали набуті знання, теоретичний та практичний досвід розвитку юридичних бібліотек та формування професії «бібліотекаря-юриста» (праці К. Брок, А. Клайнфельтер, П. Хейзелтон та ін.) [1; 8; 10; 11]. Становленню та досягненням професійної освіти з підготовки юридичних бібліотекарів присвячені праці Дж. Гемблтона, Л. Голдсміт, У. Горем, П. Джегера, М. Коена, Е. Колфілд та ін. [2; 4–7; 9]. Проте, лише у 2021 р. вийшов перший підручник з основ «юридичної бібліотечної справи» З. Джойнер та К. Ласковського «Вступ до юридичної бібліотечної справи» («Introduction to Law Librarianship»), який дає обґрунтовані відомості для критичного сприйняття матеріалу та переосмислення діяльності й особливостей професії «бібліотекаря-юриста» [10].

Метою пропонованої оглядової статті є аналіз формування фахових вимог до «юридичного бібліотекаря» та характеристика розвитку освітніх стандартів з цієї професії у контексті становлення юридичних бібліотек у США.

Методологія дослідження. У запропонованій роботі використані як загальнонаукові, так і спеціальні **методи дослідження**, зокрема: метод термінологічного аналізу — при висвітленні сутності та смислового значення понять «юридична бібліотека», «юридична бібліотечна справа», «юридичний бібліотекар» або «бібліотекар-юрист» шляхом дослідження історії їхнього виникнення та розвитку; історико-генетичний метод — при вивченні умов та соціальних чинників виникнення та становлення юридичних бібліотек та професії юридичного бібліотекаря, а також для характеристики процесу динаміки його професійної компетенції; історико-типологічний метод — при аналізі особливостей формування освітньої моделі «бібліотекаря-юриста» та виокремлення певних етапів її становлення, а також для виявлення загальних професійних характеристик юридичного бібліотекаря, історико-порівняльний метод — при дослідженні суттєвих ознак юридичного бібліотекаря, схожих та відмінних рис його освітньої моделі та ін.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше в українській історіографії розкрито зміст поняття «юридичний бібліотекар» («бібліотекар-юрист»); висвітлено історію формування професії бібліотекаря-юриста; проаналізовано розвиток освітніх стандартів для юридичних бібліотекарів у кон-

тексті становлення юридичних бібліотек в США; охарактеризовано об'єктивні чинники підвищення значення діяльності «юридичних бібліотекарів» у розширенні соціальних функцій, послуг та розвитку роботи бібліотеки в цілому.

Виклад основного матеріалу. Спеціалізовані юридичні бібліотеки, як в США, так і в Європі, почали з'являтися на рубежі XVIII–XIX ст. Вони існували, переважно, завдяки фінансуванню асоціацій або клубів юристів, члени яких робили певні грошові внески для розвитку книгозбірні, а також за рахунок передплати за право користування її фондами. Такий вид юридичної бібліотеки був домінуючим у XIX ст., хоча поряд існували також інші види юридичних бібліотек, наприклад навчальних закладів («академічні юридичні бібліотеки»), більшість з яких розпочинали свою діяльність завдяки надходженню книг за заповітами та дарунків випускників і меценатів-юристів (іноді у вигляді цілої приватної колекції з юридичної літератури).

На рубежі XIX–XX ст. все більше поширювалися публічні юридичні бібліотеки, оскільки зі зростанням кількості юридичних трактатів, урядових публікацій та інших юридичних матеріалів, одночасно зростали запити користувачів на юридичну літературу. Більшість публічних юридичних бібліотек, які утворювали окремий різновид юридичних бібліотек, були створені для того, щоб надати суддям, державним службовцям, юристам (які не були членами «асоціацій юристів (або адвокатів)»), а також приватним громадянам доступ до юридичних матеріалів. Одночасно розвивалися професійні вимоги до бібліотекаря юридичних бібліотек. Загалом, протягом XIX–XX ст. у країнах Західної Європи та в США поступово сформувався своєрідний різновид бібліотечної професійної спеціалізації — «бібліотекар-юрист» або «юридичний бібліотекар» — фахівця з юридичної інформації, який працює у бібліотеках установ судової системи, юридичних фірм, юридичних навчальних закладів, різних державних організацій, у спеціалізованих підрозділах національних та провідних публічних та відомчих бібліотек, а також в невеликих книгозбірнях юридичних відділів підприємств та асоціацій. Поволі у західноєвропейських країнах та в США сформувалося декілька аспектів тлумачення поняття «юридичного бібліотекаря» або «бібліотекаря-юриста» (Б.-ю.), зокрема, як спеціаліста певного фахового рівня бібліотечної кваліфікації та як бібліотекаря на певній посаді з елементами правової сфери діяльності³. Отже, «**бібліотекар-юрист**» (Б.-ю.) або «**юридичний бібліотекар**» (англ. «law librarian» — юридичний бібліотекар; німец. «juristischer Bibliothekar», «Bibliotheksjurist» — «бібліотечний юрист»; «Rechtsbibliothekar» — «юридичний бібліотекар»; франц. «bibliothécaire de

³ Термін «юридичний бібліотекар» або Б.-ю. на даний час широко використовується в англомовних та німецькомовних країнах Європи, а також Франції, Швеції та в деяких інших державах. Зазвичай такий фахівець відповідає не лише за юридичну літературу в бібліотеці, а й за вирішення юридичних питань у бібліотечній сфері, у зв'язку з чим його іноді називають «бібліотечним юристом». Термін «бібліотечний юрист» наголошує на юридичній складовій, проте для «юридичного бібліотекаря» все навпаки – бібліотечна складова є домінуючою. У деяких провідних універсальних публічних бібліотеках Б.-ю. здійснює управління юридичним відділом бібліотеки та іноді відповідає за інші предметні галузі такі, як економіка, соціальні науки, політика та ін. [15].

droit» — «бібліотекар права», «bibliothécaire juridique» — «юридичний бібліотекар», «documentaliste juridique» — юридичний документознавець; синоніми: «бібліотечний юрист», «бібліотечний фахівець з правових питань», «фахівець з юридичної літератури») — це:

1) вищий рівень кваліфікації бібліотекаря в юридичних бібліотеках;

2) посада бібліотекаря за фахом, що має також юридичну освіту чи відповідний спеціальний кваліфікаційний рівень в галузі правознавства або посада, яку займає юрист, що працює бібліотекарем, переважно в юридичній бібліотеці чи в спеціалізованому підрозділі провідних універсальних публічних або відомчих бібліотек (наприклад, в бібліотеках юридичного факультету, міністерства юстиції, юридичних фірм або у невеликих судових книгозбірнях тощо).

Термін «юридична бібліотека» (лат. «bibliotheca juridica») ще в давні часи позначав книжкові зібрання з юридичної літератури. Перші такі бібліотеки починалися як невеликі книжкові колекції зібрань правових кодексів, праць з різних галузей права, а також судових висновків, законів, указів тощо. Часто це були приватні колекції юридичних книг, які належали практикуючим юристам та суддям [8, с. 319–320.]. В Європі перші юридичні бібліотечні зібрання виникли наприкінці XII – на початку XIII ст. (у вигляді певної частини великих монастирських та деяких церковних бібліотек), що стосувалися, переважно, канонічного, цивільного, римського та інших галузей права⁴. Значні зібрання юридичної літератури знаходилися також в університетських (академічних) бібліотеках, у приватних книжкових колекціях, власники яких нерідко заповідали свої особові бібліотеки після їх смерті передавати до фондів монастирських або навчальних бібліотек⁵. Зі збільшенням юридичної частини фондів бібліотек, поступово формувалася потреба у бібліотечних фахівцях з відповідною галузевою спеціалізацією, особливо в університетських бібліотеках, де кожний факультет мав власні книжкові зібрання.

В епоху Нового часу з розвитком книгодрукування, освіти та науки (XV–XIX ст.) бібліотечна діяльність все більше вимагала наукового опрацювання документів, широкої обізнаності та глибоких знань з різних галузей наук, зокрема з правознавства та книгознавства. Як тоді, так і нині, в багатьох країнах Європи юристи за освітою нерідко ставали бібліотекарями у різних книгозбірнях (особливо, в університетських)⁶. Звичайно, протягом майже всього Нового

⁴ Так, наприклад, бібліотечний каталог, що датується другою половиною XVIII ст., монастиря Святого Петра у Фрайбурзі, заснованого у 1073 р., містить приблизно 1100 юридичних видань (13% від загальної кількості фондів, проте всього 45 назв видань до 1500 р., що частково пояснюється знищенням книг під час воєн та пожеж). У каталозі книгозбірні монастиря 1774 р. перелічено приблизно 13000 назв (приблизно 14000 тт.)

⁵ Приміром, своє книжкове зібрання, переважно, юридичної літератури, Дітріх III фон Боксдорф (Dietrich III von Bocksdorf) (бл. 1410–1466), що був ректором Лейпцизького університету, заповів різним монастирям, через які його книжки зрештою потрапили до бібліотеки університету в Лейпцизі. Пожертви вчених навчальним бібліотекам та монастирям часто ставали основою формування книжкових зібрань юридичної літератури.

⁶ Наприклад, у XVII ст. одночасно бібліотекарем та юристом був Йоганн Мартін Рюмелін (Johann Martin Rümelin) (1586–1626), який був у 1617–1626 професором та бібліотекарем Тюбінгенського університету.

часу бібліотекарі, що мали поглиблені знання з юридичної літератури, ще не були зосереджені тільки на сфері юридичної бібліографії. Достатньо згадати вчених-енциклопедистів, які працювали в бібліотеках та вивчали різні аспекти правознавства, таких як Готфрід Вільгельм Лейбніц (1646–1716), Йоганн Вольфганг фон Гете (1749–1832), брати Якоб Грімм (1785–1863) і Вільгельм Грімм (1786–1859) та ін., які, окрім висвітлення питань юриспруденції та організації роботи бібліотеки, працювали в багатьох інших напрямках наукової діяльності⁷. Таким чином, формування спеціалізованої діяльності Б.-ю. була у значній мірі пов'язана з розвитком книжкових зібрань з юридичної літератури, а надалі (з кінця XVIII ст.) — зі становленням юридичних бібліотек (наприклад, бібліотек юридичних товариств)⁸.

На рубежі XVIII–XIX ст. почав формуватися також зміст терміну «юридичний бібліотекар», який в англосаксонському світі з'явився раніше, ніж термін «бібліотекар-юрист» в деяких європейських країнах. Наприклад, в штаті Міннесота у 1849 р. використовували поняття «state librarian» — «державний бібліотекар» або «state law librarian» — «бібліотекар державного права», який обіймав посади як бібліотекаря, так і особистого секретаря губернатора штату. У другій половині XIX ст. термін «юридичний бібліотекар» набув офіційного вжитку, що частково підтверджується, наприклад, виданням у 1887–1890 рр. у м. Сан-Франциско журналу «Юридичний бібліотекар» («Law Librarian»).

На рубежі XIX–XX ст., через брак офіційних програм з юридичного бібліотечного навчання, більшість Б.-ю. отримували необхідні знання безпосередньо на роботі. Втім, книжкові фонди юридичних бібліотек швидко зростали, користувачі вимагали більш складних послуг, функціонування юридичних бібліотек ставало все складнішим. З часом, юридичні бібліотекарі та деякі юристи при-

У XX ст., так само, одночасно бібліотекарем, юристом і професором Вільного університету Берліна та Інституту міжнародного та порівняльного права був Вільгельм Венглер (Wilhelm Wengler) (1907–1995).

⁷ Ще наприкінці XIX ст. вважалося, що бібліотекарі повинні були однаково добре бути обізнані в усіх галузях знань та бути придатними до роботи на усіх ланках своєї професії без врахування особливостей їхньої початкової професійної освіти (тобто при наймі на роботу враховувалися загальна обізнаність, знання мов та рівень кругозору особи здатної до бібліотечної роботи, а не тільки її професійні знання як історика, філолога, юриста чи теолога). Проте, якщо раніше бібліотекарями працювали, переважно, історики та філологи, які поступово самостійно набували професійних знань у галузі бібліотечної справи або отримували їх шляхом закінчення спеціалізованих курсів, то з початком XX ст. з розвитком бібліотечної освіти в західноєвропейських країнах вважалося за доцільне готувати бібліотекарів з числа випускників різних спеціальностей.

Тривалий час на посаду бібліотекаря запрошували, звичайно, тільки чоловіків. Лише у другій половині XIX ст. жінок почали працевлаштовувати в бібліотеках, переважно, на некваліфіковані види роботи. На початку XX ст., з розвитком середньої та вищої освіти та її доступності для жінок, їх стали приймати на вищі посади в бібліотеках та на академічні посади у вишах. Нині частка жінок серед бібліотекарів, зокрема Б.-ю., значно вища, ніж частка чоловіків.

⁸ Відомо, що в Ірландії наприкінці XVIII ст. протягом кількох років діяла юридична бібліотека. За деякими даними, зазначена юридична бібліотека сформувалась внаслідок діяльності книготорговця, який продав або позичав книги юристам. Книгар мешкав в невеликій кімнаті, де і зберігав свої книги. У 1816 р. на зборах Ірландської колегії адвокатів було створено «Товариство юридичної бібліотеки» («Law Library Society») з метою комплектування книгозбірні літературою з юриспруденції та права на основі членських внесків товариства юристів. На момент заснування «Товариство юридичної бібліотеки» мало у своєму складі передплатників, керівний комітет та бібліотекаря.

ходили до усвідомлення необхідності створення офіційних освітніх програм для Б.-ю.

У 1876 р. для координації та покращення роботи бібліотек у США було створено «Американську бібліотечну асоціацію» (ALA), головним завданням якої було «дозволити бібліотекарям виконувати свою поточну роботу легше та з меншими витратами». У цей же час були запропоновані перші формалізовані навчальні програми з бібліотечної освіти. У 1891 р. для покращення роботи юридичних бібліотек у штаті Каліфорнія було вперше організовано мережу таких установ, що працювали не тільки для юристів, а й для широкої громадськості та фінансувалися за рахунок судових зборів та плати за реєстрацію. Бібліотеки корпоративних та приватних юридичних фірм перебували на рубежі XIX–XX ст. лише у зародковому стані.

У 1906 р. для розвитку та підвищення цінності юридичних бібліотек, піднесення престижу професії юридичного бібліотекаря, формування освітньої підготовки Б.-ю. та забезпечення лідерства в галузі юридичної інформації була створена «Американська асоціація юридичних бібліотек» (AALL), до якої увійшли 25 бібліотекарів з різних юридичних бібліотек (10 — з державних юридичних бібліотек, 7 — з бібліотек юридичних (адвокатських) товариств, 7 — з «академічних юридичних бібліотек» (тобто юридичних навчальних закладів) та 1 — з бібліотеки корпоративного права)⁹ [8, с. 321–322]. Асоціація представляє юридичних бібліотекарів та суміжних бібліотечно-інформаційних фахівців юридичних бібліотек широкого кола правових установ: юридичних фірм, юридичних шкіл, корпоративних юридичних відділів, судів, а також книгозбірень місцевих, державних та федеральних урядових організацій. Розвиток професії юридичного бібліотекаря або Б.-ю. більшість дослідників пов'язують саме з діяльністю «Американської асоціації юридичних бібліотек», яка поступово прийшла до висновку про необхідність формування нової бібліотечної професії, а не просто нового виду бібліотечної діяльності.

На початку XX ст. увагу бібліотекознавців та фахівців бібліотечних навчальних закладів почала все більше привертати «юридична бібліотечна справа» («law librarianship») як кваліфікаційна спеціалізація бібліотечної освіти. Втім, в цей час більшість бібліотекарів, які працювали в юридичних бібліотеках США не мали бібліотечної освіти та неохоче погоджувалися з ідеєю про її необхідність для розвитку «юридичної бібліотечної справи». Однак, невдовзі, вони поступово усвідомили реальну потребу в отриманні бібліотечної освіти, хоча б у вигляді низки курсів з бібліотечної справи. Також на початку XX ст. юридичні бібліотеки продовжували розвиватися в країнах Європи, куди все частіше на посаду бібліотекарів почали брати юристів з науковим ступенем або бібліотечних фахівців — знавців юридичної літератури. Серед Б.-ю.

⁹ Нині AALL налічує понад 5000 членів, які представляють понад 1600 юридичних бібліотек. На рубежі XX–XXI ст. частка академічних Б.-ю. становила приблизно 30% від загальної кількості членів AALL, приблизно 40% Б.-ю. було з юридичних бібліотек приватного сектору, 26% – з бібліотек судів, адвокатських контор округів та штатів [8, р. 321–322].

в Європі широковідомими були видатні німецькі юристи та вчені-дослідники такі, як Фрідріх Ліст, Генріх Треплін та ін.¹⁰ Таким чином, поступове піднесення діяльності публічних юридичних бібліотек в багатьох країнах Європи та в США стимулювало формування фахових особливостей професії Б.-ю., певних специфічних вимог до посади «юридичного бібліотекаря» та освітніх критеріїв до підготовки даних фахівців.

Найпершим формальним незалежним курсом з «юридичної бібліотечної справи», була серія лекцій, прочитаних Фредеріком Д. Колсоном (Frederick D. Colson) у Бібліотечній школі штату Нью-Йорк в Олбані в 1913 р. Необхідною умовою для реєстрації на зазначений курс лекцій було знання основ права, про що повинно було бути зафіксовано у відповідному документі. У 1937 р. було запропоновано перший регулярний курс з «юридичної бібліотечної справи» [13, с. 331–333]. У цьому році Майлз Прайс (Miles Price) почав викладати у «Школі бібліотечної служби Колумбійського університету» («Columbia University School of Library Service») курс з адміністрування юридичної бібліотеки, який поглиблено охоплював юридичну бібліографію та юридичні дослідження з адміністративного права (проте, для відвідування даного курсу попередня юридична підготовка вже не була обов'язковою)¹¹ [3; 4].

Втім, ще у 1935 р. Б.-ю. бібліотеки Вашингтонського університету, доктор права, професор Артур С. Бердслі (Arthur S. Beardsley) виступив зі звітом Комітету з питань освіти у галузі юридичного бібліотечного права AALL на щорічній зустрічі у Денвері, де зазначав, що юридична підготовка (підтверджена дипломом з права) є важливою та незамінною для юридичного бібліотекаря, а загальна бібліотечна підготовка є бажаною, хоча, можливо, і не обов'язковою [2, с. 294]. У 1939 р. Артур Бердслі розпочав нову програму для

¹⁰ Генріх Треплін (Heinrich Treplin) (1884–1970), після вивчення права і здобуття докторського ступеня (1915) з 1922 р. працював у бібліотеці Лейпцизького університету. У 1925 р. він оприлюднив свою працю «Питання бібліотечного права» («Bibliotheksrechtliche Fragen»). Через вісім років (1933) у другому томі «Посібника з бібліотекознавства» («Handbuchs der Bibliothekswissenschaft»), під редакцією Фріца Мількау, Генріх Треплін написав розділ «Бібліотечне право» («Das Bibliotheksrecht»), який у 1961 р. перевидав з доповненнями. Також у 1933 р. в «Центральному журналі з бібліотекознавства» («Zentralblatt für Bibliothekswesen») Генріх Треплін опублікував статтю «Правові основи ксерокопіювання в бібліотечній практиці» («Die Rechtsgrundlage für die Photokopie in der Bibliothekspraxis»), де також висвітлював питання бібліотечного права [16–19].

Майже в той самий час працював ще один німецький Б.-ю., що писав праці з бібліотечного права, – Фрідріх Вільгельм Людвіг Оскар Ліст (Friedrich Wilhelm Ludwig Oskar List) (1887–1965), який у 1928 р. опублікував свою працю «Нарис бібліотечного права» («Grundriß eines Bibliotheksrechts») [12].

¹¹ Школа бібліотечної служби Колумбійського університету була заснована Мелвілом Дьюї та розпочала свою діяльність у 1887 р. як Школа бібліотечної економіки Колумбійського коледжу і, як така, вважається першим бібліотечним навчальним закладом у світі. У 1889 р. вона вийшла з підпорядкування Колумбійського університету та стала Бібліотечною школою штату Нью-Йорк, розташованою в Олбані. Проте, у 1926 р. вона знову повернулася до Колумбійського університету як Школа бібліотечної служби. У перші кілька десятиліть свого існування Школа зазвичай видавала дипломи зі ступенем бакалавра, з 1948 р., вона видавала переважно дипломи зі ступенем магістра (а надалі – доктора) бібліотекознавства. Кількість студентів у школі з часом коливалася, досягнувши піку наприкінці 1930-х рр. (понад 1000 студентів). У наступні роки кількість студентів сягала кількох сотень. Протягом 1970-х і 1980-х рр. у Школі було розроблено дві унікальні програми: одна з підготовки бібліотекарів рідкісних книг та спеціальних колекцій, а інша – з підготовки фахівців з консервації та збереження паперу. У 1990 р., під час бюджетної кризи, університет вирішив, що Школа бібліотечної служби більше не відповідає його загальним планам і її було невдовзі закрито (у 1992 р.).

магістратури, яка враховувала отримання ступеня бакалавра з юридичної бібліотечної справи у Школі бібліотечної справи Університету Вашингтона. Зазначена програма вимагала проходження чотирьох спеціалізованих курсів з юридичної бібліотечної справи та практичного досвіду роботи в юридичній бібліотеці на додаток до звичайної навчальної програми з бібліотечної науки (навчання за приблизно такою програмою продовжується й нині). Втім, деякий час обов'язковою умовою для навчання за вищенаведеною програмою необхідно було мати певний юридичний ступінь (проте, приймалися студенти, що вчилися на бібліотекаря зі старших курсів) [6].

У 1940-х рр. «Американська асоціація юридичних шкіл» («Association of American Law Schools» — AALS), що була заснована ще у 1900 р. та об'єднувала декілька десятків шкіл, зважилася рекомендувати юридичним школам мати бібліотекарів, основна діяльність яких була до цього пов'язана лише з бібліотечною справою. У зазначений час, як в юридичній галузі, так і в бібліотечній справі, розглядали найкращі способи стандартизації освітніх програм для підготовки Б.-ю. та зрештою зупинились на вимозі мати ступень доктора юридичних наук для осіб, що мали юридичну освіту та магістра бібліотечної та інформаційної науки (MLIS) для осіб, що мали бібліотечну освіту (за основу була взята комплексна програма з курсу юридичної бібліотечної справи та підготовки юридичних бібліотекарів у Вашингтонському університеті 1940 р.) [5, с. 103]. Проте, у 1950–1960-х рр. керівники більшості юридичних бібліотек наголошували, що вони не хочуть вважати свої установи частиною бібліотечної системи, тобто, вони сприймали себе як частину юридичної школи, а не бібліотечної системи.

Загалом, у першій половині ХХ ст. в «Американській асоціації юридичних бібліотек» (AALL) було опрацьовано декілька освітніх програм з підготовки юридичних бібліотекарів, що пропонували курси лекцій, семінарів, проведення спеціалізованих круглих столів і диспутів, організацію низки промов окремих доповідачів тощо. У 1930-х рр. було вже декілька десятків таких освітніх програм (нині їх вже понад 70, а також понад 30 відділень AALL, де їх члени зустрічаються кілька разів на рік з метою вдосконалення освіти Б.-ю.). Лише у 1965 р., після неодноразових спроб сформулювати деякі загальні принципи освітніх стандартів для Б.-ю., що розпочалися з середини 1930-х рр., AALL створила програму сертифікації, яка пропонувала різноманітне поєднання бібліотечної та юридичної освіти, а також бібліотечного досвіду для отримання кваліфікації сертифікованого юридичного бібліотекаря (втім, програму сертифікації було скасовано у 1983 р. через питання узгодження оподаткування, оскільки AALL була вільна від оподаткування) [1, с. 358].

Якщо до початку ХХ ст. в США юридичний бібліотекар іноді не мав навіть вищої освіти (у деяких штатах на початку ХХ ст. було відкрито курси з «юридичної бібліотечної справи»), не кажучи вже про вищі наукові ступені, то вже у 1930–1940-х рр. кваліфікаційні норми нерідко вимагали від Б.-ю. на-

явності двох дипломів (з правознавства та бібліотекознавства) та одного або двох наукових ступеня — магістра бібліотечної справи та доктора юридичних наук. Після Другої світової війни стандарт подвійного диплому та статус викладача стали головною формальною ознакою, щоб претендувати на посаду академічного Б.-ю. [1, с. 348]. Значна частина фахівців тоді вважала, що для Б.-ю. юридична освіта є необхідною та незамінною, а загальна бібліотечна підготовка є очікуваною, але другорядною. За соціологічними даними, в той час лише 5% юридичних бібліотекарів мали, як бібліотечну, так і юридичну освіту, 14% закінчили юридичний факультет, 16% — курс бібліотечних наук. Надалі, у 1950–1960-х рр., освітній відсоток став набагато вищим. Так, за відомостями Елізабет Колфілд, у США зі ста бібліотекарів юридичних навчальних закладів, які відповідали на опитування, близько 70% мали юридичну освіту, 50% — бібліотечну, а 25% — два наукових ступеня. Серед тих, хто працював у великих академічних юридичних бібліотеках, майже половина мала обидва дипломи, і більшість із них розпочали свою роботу після Другої світової війни [2, с. 307]. У 1930–1950-х рр. у багатьох бібліотечних вишах читали курс з «юридичної бібліотечної справи» для тих, хто вже пройшов курс бакалавра¹². Поступово, у керівництві різних асоціацій прийшли до висновку, що для Б.-ю. потрібно мати освіту, як в галузі «правової науки», так і галузі «бібліотекознавства» та інших «соціальних і гуманітарних наук». Більшість фахівців, зазначало, що Б.-ю. повинен мати ґрунтовні знання з права та бібліографії, щоб давати оцінку тих чи інших юридичних джерел, відповідаючи на запити юристів, студентів та зацікавлених користувачів. Тобто вони були схильні до тієї думки, що найкращий юридичний бібліотекар — це юрист, який володіє методами бібліотечної справи. Проте, юридичний ступінь ще не гарантував майстерності чи успіху «юридичного бібліотекаря».

У 1962 р., у США у межах проведення симпозіуму під назвою «Навчання юридичних бібліотекарів», було запропоновано програму магістратури з «юридичної бібліотечної справи» («law librarianship»), яку опрацювали у Школі бібліотечної служби Колумбійського університету («School of Library Service») [3; 4]. Було також зазначено, що «ідеальний» юридичний бібліотекар — це той самий «бібліотекар», плюс фахівець, який має кваліфікацію в галузі права та здатний проводити юридичні дослідження (тобто має ступінь магістра або, ще краще — доктора права). На симпозіумі більшість Б.-ю. та інших фахівців прийшла до висновку, що наявність кваліфікованої особи на посаді юридичного бібліотекаря є життєво важливою для іміджу Б.-ю., при цьому контроль якості кваліфікації буде здійснюватися відповідно до вимог бібліотечних та юридичних вишів, а також потреб та запитів ринку (адже, диплом не означає володіння всіма знаннями, що стосуються вимог конкретної роботи). Отже Б.-ю. відпо-

¹² Тобто, для отримання кваліфікації Б.-ю., який у своїй особі виконував би роль бібліографа юридичної літератури, адміністратора та викладача, треба було вчитися у вищій школі приблизно від 6 до 9 років, що далеко не всі бібліотекарі (в першу чергу, з фінансових причин) могли собі дозволити. Деякі декани юридичних факультетів вимагали, щоб їхні юридичні бібліотекарі мали вісім років формальної освіти.

відну сертифікацію могли б отримати, переважно, завдяки поєднанню освіти та досвіду. Проте, відкритими залишалися питання щодо типу та тривалості досвіду, якості бібліотечної та юридичної освіти та доцільності кваліфікаційного іспиту. У другій половині 1960-х рр. члени американських асоціацій (AALL, «Американська асоціація юристів» («American Bar Association») та ін.) домовилися про кваліфікаційний стандарт для кандидатів на посаду Б.-ю., які могли бути сертифіковані, якщо вони мали: 1-й варіант: юридичний ступінь, ступінь з бібліотечної науки та два роки професійного бібліотечного досвіду; 2-й варіант: юридичний ступінь та чотири роки зазначеного досвіду; 3-й варіант: ступінь з бібліотечної науки з шістьма роками досвіду; 4-й варіант: кваліфікацію фахівців без ступеня, але мали б довгостроковий відповідний професійний бібліотечний досвід та певний видатний внесок у професію [2, с. 313].

Зростання кількості юридичних бібліотек в юридичних начальних закладах у 1960–1970-ті рр., а також у приватному секторі серед юридичних фірм у 1970–1980-ті рр. призвело до нестачі кваліфікованих юридичних бібліотекарів. У зазначений час у бібліотечних вишах США було збільшено кількість курсів з юридичної бібліотечної справи. Проте, до 1973 р. лише 15 з 45 бібліотечних навчальних закладів, акредитованих «Американською бібліотечною асоціацією», мали курс юридичної бібліографії та запровадили спецкурси з «юридичного бібліотекознавства» [9, с. 5]. У 1980-х рр. «Американська асоціація юридичних бібліотек» скасувала вищезазначений стандарт, оскільки невизначеним залишалось питання з бібліотечним досвідом (ні бібліотекарі, ні юристи не розуміли і не приймали визначення, яке включає професійний досвід до отримання кваліфікаційного ступеня). Було вирішено, що бібліотекар повинен мати як юридичну, так і бібліотечну освіту, а також ґрунтовні знання практичних проблем бібліотечної справи і повинен відповідати вимогам сертифікації «Американської асоціації юридичних бібліотек». Зазвичай, він повинен мати статус члена юридичної установи (факультету), до якої належить бібліотека, мати право приймати участь у її засіданнях, присвячених питанням розвитку та управління, включаючи право голосу з усіх питань, що стосуються юридичної бібліотеки (зокрема, щодо комплектування, використання фондів, обслуговування та адміністрування)¹³.

Наприкінці ХХ ст. понад 60% з акредитованих «Американською бібліотечною асоціацією» (ALA) бібліотечних навчальних закладів (32 з 52) пропонували принаймні один курс з юридичної бібліотечної справи. Надалі зростала також кількість студентів, які навчалися в юридичних школах, тоді як можливості працевлаштування для юридичної практики зросли лише незначно. Така ситуація спонукала багатьох студентів та практикуючих юристів розглянути альтернативні варіанти своєї кар'єри. Дехто вирішував отримати ще диплом

¹³ Втім, і нині в деяких юридичних вишах юридичним бібліотекарям забороняється відвідувати засідання юридичних факультетів та голосувати з питань формування навчальних програм, підготовки кадрів юридичних факультетів тощо.

з бібліотечної справи та стати Б.-ю. У результаті роботодавець (юридична бібліотека) мав можливість найняти на посаду Б.-ю. фахівця з обома дипломами, навіть якщо він міг бути задоволений лише дипломом фахівця з бібліотекознавства. Нині формальна освіта з юридичної бібліотечної справи є частиною багатьох програм магістратури та докторантури з бібліотекознавства. Однак, протягом багатьох років питання вимог до освітніх стандартів та наукового ступеня для юридичних бібліотекарів, що вже довгий час обговорювалися, ніколи остаточно не вирішувалися. Деякі фахівці вважають, що для отримання кваліфікації Б.-ю. необхідно мінімум чотири роки навчатися в коледжі, потім три роки в юридичному виші та ще два роки в бібліотечному.

Рання освітня модель в «юридичній бібліотечній справі» наголошувала на юридичній освіті як на основній кваліфікації для кар'єри в юридичних бібліотеках. Проте, це не означало, що всі Б.-ю. мали юридичний науковий ступінь, а лише те, що коли йшлося про стандарти чи кваліфікації, юридичний науковий ступінь вважався основним ступенем післядипломної освіти. До 1970-х рр. багато Б.-ю. без наукового ступеня набували необхідних професійних знань та навиків безпосередньо на роботі. Отже, така кваліфікаційна модель мала можливий та бажаний формальний компонент — наявність юридичного наукового ступеня та неформальні компоненти через навчання в освітніх програмах або на робочому місці.

З 1980-х рр., оскільки світ інформації ставав дедалі складнішим (особливо з додаванням комп'ютеризованих баз даних та систем), юридичні фірми усвідомили необхідність найму більш кваліфікованих менеджерів бібліотечної справи. Вони вважали вищу освіту в галузі бібліотекознавства (або значний досвід роботи в юридичній бібліотеці) необхідною кваліфікаційною умовою для посади Б.-ю., оскільки фірма чи корпорація, ймовірно, мала під рукою безліч співробітників з юридичною освітою. Проте, далеко не всі юридичні фірми та корпорації вважали, що юридичним бібліотекарям не потрібно мати науковий юридичний ступінь. Багато юридичних бібліотекарів у приватному секторі, що мали юридичні ступені, додатково навіть отримували за це фінансову та адміністративну підтримку від своїх роботодавців.

Наприкінці ХХ ст. і до сих пір у США від Б.-ю. вимагають розуміння основних напрямів розвитку права, знання правової системи держави, юридичної термінології та літератури, усвідомлення основ права та етики. Основними професійними вимогами щодо кваліфікаційного рівня Б.-ю. є: розвинення навичок мислення на відносно високому рівні, враховуючи аналітичні навички; системний аналіз питань та критична оцінка альтернативних рішень; вміння використовувати дослідницькі методи (у тому числі, бібліотечно-бібліографічні) на практичному та теоретичному рівнях; розуміння правових систем, юридичних принципів, норм права, методичних підходів у вирішенні юридичних питань; володіння мовою права; набуття певних навичок роботи в юридичних бібліотеках та реального практичного досвіду на ниві бібліотечної справи [14,

с. 150]. На думку сучасного американського бібліотекознавця Джеймса Гемблтона (James Hambleton), для отримання посади Б.-ю. потрібно принаймні один рік навчання в галузі права для осіб, що вже мають ступінь магістра з бібліотечної та інформаційної науки, інакше кажучи — магістратуру з правових досліджень [7, с. 43]. Наразі ступінь доктора юридичних наук все ще є рекомендованою вимогою для практикуючого Б.-ю.

Наразі освітня модель з «юридичної бібліотечної справи» охоплює навчання в магістратурі з бібліотечної та інформаційної науки, проте бібліотечні навчальні заклади не забезпечують необхідної глибини та широти освіти для підготовки Б.-ю. І хоча юридичні бібліотекарі, можливо, нарешті погодилися, що їхні фахівці є бібліотекарями і повинні проходити навчання та освіту, як й інші бібліотекарі, незмінним залишається факт, що юридичні компетенції також повинні бути досягнуті. Звідси, зрозумілим стає подальше поглиблення спеціалізації в бібліотечних вишах, а в окремих випадках — вимоги щодо проходження для Б.-ю. трирічної програми доктора юридичних наук (можливо також визнання ступеня магістра з юридичних досліджень), а також періодична потреба продовження розвитку професійних навичок у межах неформальної освіти через систему безперервної освіти та навчання на робочому місці.

Сучасна кваліфікаційна модель (як освітній стандарт) для Б.-ю. має чіткий формальний компонент — наявність наукового ступеня з бібліотечної науки, тоді як юридичний науковий ступінь, за винятком «академічних» та деяких судових та адвокатських юридичних бібліотек, вважається бажаним, але не обов'язковим. Більшість роботодавців у бібліотеках не зацікавлені у фахівцях лише з юридичним науковим ступенем, хоча часто вони наймають юристів з припущенням, що надалі спеціалістом буде отримано бібліотечний науковий ступінь. Доповненням до цих формальних освітніх вимог слугує низка неформальних освітніх можливостей через відділення AALL, «Американської бібліотечної асоціації» та інші професійні бібліотечні організації, а також навчання «юридичній бібліотечній справі» на робочому місці.

Слід зазначити, що американські академічні Б.-ю. допомогли розробити стандарти для акредитації юридичних навчальних закладів щодо підготовки фахівців для юридичних бібліотек, у тому числі сформулювали вимоги для посади директора юридичної бібліотеки. На рубежі ХХ–ХХІ ст., якщо для Б.-ю. академічних юридичних бібліотек необхідною кваліфікаційною вимогою була наявність наукового ступеня або з бібліотечних та інформаційних наук, або з юриспруденції, то для акредитації директора необхідно було мати науковий ступінь з двох зазначених галузей (зокрема, за вимогами «Американської асоціації адвокатів» та «Асоціації американських юридичних шкіл»). Для інших 4800 Б.-ю. таких чітких освітніх вимог не було [8, с. 329].

Нині від Б.-ю., хоча і вимагають знань з основ права і правової системи держави, розуміння юридичної термінології, а також поглиблених знань з юридичної літератури, багато бібліотечних фахівців вважають, що для юридичного біб-

ліотекаря не обов'язково потрібні ґрунтовні знання з юриспруденції. На їхню думку, не слід наполягати на тому, щоб Б.-ю. мав глибоке розуміння правових принципів, якими володіє добре навчений юрист, а також навичок тлумачення правових норм та законів. Б.-ю. повинен знати, як ці принципи найкраще класифікувати та де найкраще знайти справи, що ілюструють їх застосування [2, с. 289; 5, с. 103]. Лише від окремого конкретного Б.-ю. залежить, наскільки він оволодів спеціальними знаннями та набув професійного досвіду завдяки своїм досягненням і самоосвіті. Частково також від професійного рівня юридичних бібліотекарів буде залежати оцінювання їхнього статусу та репутації. Адже, коли немає чітко визначених стандартів до певної спеціальності, зокрема Б.-ю., в суспільстві може скластися враження, що формальна освіта та системні знання з базових наук не потрібні для бібліотечної справи (для Б.-ю., особливо, в галузях не тільки бібліотекознавства, а й правознавства, юридичної бібліографії та термінології). Проте, до сих пір у суспільстві ще зберігається погляд на бібліотекаря, як на «зберігача книг, який тримає двері бібліотеки відкритими», а на Б.-ю., лише як на фахівця, що добре знає мови, історію, політологію та право. Тим не менш, типовими обов'язками Б.-ю. в американських юридичних бібліотеках є :

У сфері організації роботи юридичної бібліотеки та виконання адміністративних функцій Б.-ю.: допомагає у розробці та впровадженні загальних правил для бібліотеки; забезпечує дотримання правил та політики розвитку бібліотечної установи; керує передплатою видань, придбанням періодичних та серіальних видань; допомагає у складанні бюджету, фінансовому плануванні та звітності бібліотеки; перевіряє документацію на отримання матеріалів та обробляє рахунки-фактури для оплати; готує та обробляє бібліотечні рахунки-фактури; допомагає у розробці та впровадженні політики розвитку своєї бібліотечної установи та її фондів; виконує обов'язки заступника директора у разі потреби; виконує щоденне звірення касового апарату; керує технічним персоналом та помічниками бібліотекарів юридичної бібліотеки; керує стажерами місцевих освітніх програм.

У галузі опрацювання документів та організації фондів Б.-ю.: керує, перевіряє та оновлює інформацію про опрацювання документів з фондів бібліотеки; організовує та каталогізує матеріали за допомогою системи класифікації «Бібліотеки Конгресу»; організує належне опрацювання нових надходжень документів та їх розміщення на полицях, а також видалення застарілих документів з фондів бібліотеки.

В організації довідкової служби бібліотеки Б.-ю.: керує довідковими послугами, що надаються персоналом бібліотеки; надає юридичні та неюридичні довідкові послуги суддям, адвокатам, громадським організаціям та користувачам; відповідає на довідкові запитання особисто, телефоном або електронною поштою; визначає особливості запитів на юридичну інформацію, використовує навички проведення довідкових співбесід; використовує відповідні дру-

ковані та електронні ресурси для відповіді на запити юридичного характеру; надає інструкції щодо використання бібліотечних ресурсів та обладнання; допомагає читачам використовувати відповідні ресурси; надає інформацію про доступні юридичні довідкові ресурси та пошукові інструменти.

У сфері вирішення загальних питань Б.-ю. повинен знати: юридичні принципи, положення, закони, правила, процедури, принципи політики та демократичного політичного процесу; принципи та процеси надання послуг користувачам та особливості особистого бібліотечного обслуговування; специфіку та аналіз потреб користувачів; стандарти якості послуг та оцінку задоволеності користувачів; зміст юридичної термінології, враховуючи значення та орфографію слів, правила словоскладання та граматику; електронне обладнання, комп'ютерне та програмне забезпечення, а також інтегровані бібліотечні системи, базовий HTML, Microsoft Word, Excel, Teams, Zoom та інші загальні комп'ютерні програми; принципи та методи розробки навчальних програм та тренінгів, а також особливості навчання та інструктажу для окремих осіб та груп; офісні процедури та системи, такі як обробка текстів, керування файлами та записами; економічні та бухгалтерські принципи та практики, особливості фінансових ринків, банківської справи, а також аналіз та звітність про фінансові дані; методи комунікації та поширення медіа, а також альтернативні способи надання інформації через письмові, усні та візуальні медіа; принципи бізнесу та менеджменту, що стосуються стратегічного планування та розподілу ресурсів, моделювання людських ресурсів, техніки, а також координації роботи людей та їх використання; сучасні інтегровані бібліотечні системи тощо.

Юридичні бібліотекарі допомагають: створювати системи та процеси, що полегшують виявлення, доступ та використання правової інформації; оволодівати користувачам новими технологіями пошуку профільної інформації; аналізувати постійно зростаючий потік нових джерел, а також оцінювати точність і релевантність інформації, авторитет її джерел. Нині Б.-ю. повинні знаходити юридичну та міждисциплінарну інформацію для своїх читачів у друкованому, цифровому, мікрофішовому та багатьох інших форматах. Окрім пошуку інформації для користувачів юридичних бібліотек, Б.-ю. все більше залучаються до викладання курсів, що базуються на навичках, які зосереджені на підготовці студентів до практики. Вони розробляють нові форми та способи доступності правових матеріалів, зокрема для навчальних курсів, які викладаються у вишах, готують практичні керівництва та навчальні програми з джерел правової, навчальної та іншої інформації.

Нині в США та в країнах Західної Європи Б.-ю. є експертами з методологій юридичних досліджень, які добре знають сучасні пошукові системи та різні спеціалізовані онлайн бази даних¹⁴. Вони можуть допомогти юристам у визна-

¹⁴ У Західній Європі бібліотекарі юридичних факультетів зазвичай вважаються вченими-юристами, якщо вони виявили себе у галузі бібліотечного права чи юридичної бібліографії. Нині науковий ступінь доктора при призначенні на посаду Б.-ю. там вважається бажаним. Проте, у Німеччині лише приблизно 5% бібліотекарів юридичних бібліотек мають докторський ступінь. Деякі Б.-ю. мають юридичний науковий

ченні відповідних джерел інформації, з'ясуванні найбільш релевантних і надійних джерел, у розробці дослідницьких стратегій та оцінці якості отриманої інформації (наприклад, вони можуть оцінити конкретні юридичні зобов'язання директора компанії). Часто юридичні бібліотекарі мають завдання робити більше, ніж просто фізично знаходити справу, закон чи нормативний акт. Юридичні бібліотекарі все частіше функціонують як пошуковці інформації, які гарантують, що користувачі, при їхній допомозі, знаходять достовірні та релевантні знання, оскільки все більше людей шукають правові відомості виключно в Інтернеті. Вони не лише допомагають своїм користувачам краще ознайомитися з юридичними ресурсами, але й часто допомагають їм почуватися більш впевнено та комфортно. Освітня роль юридичних бібліотекарів охоплює організацію інформації для її легкого пошуку, допомогу користувачам у її використанні та діяльність як «перекладачів» різних «правових колізій». Б.-ю. також вміють синтезувати складну правову інформацію та створювати індивідуальні дослідницькі звіти. Проте, юридичні бібліотекарі, що в силу обов'язків, змушені допомагати користувачам своїх бібліотек, через низку професійних рекомендацій, кодексів та законів, що забороняють несанкціоновану юридичну практику, вагаються, яку допомогу вони можуть надавати¹⁵.

Таким чином, юридичні бібліотекарі залишаються незамінним ресурсом для юристів, які прагнуть орієнтуватися у складному ландшафті юридичних досліджень. Оскільки юридична галузь продовжує рухатися до цифрових по-

---

ступінь, а також ступінь магістра з бібліотечної та інформаційної науки, деякі — тільки один. Мінімальні кваліфікаційні вимоги для Б.-ю. переважно такі: ступінь магістра бібліотечної та інформаційної науки (або еквівалент за програмою бібліотечної справи, акредитованою «Асоціацією юридичних бібліотек») та один рік досвіду роботи в юридичній бібліотеці, або наявність ступеня доктора юридичних наук та не менш двох років досвіду роботи в бібліотеці (або один рік досвіду роботи в юридичній бібліотеці), чи один рік досвіду роботи в бібліотеці та один рік досвіду юридичних досліджень. «Асоціація юридичних бібліотек та документації» є німецькомовним відділенням Міжнародної асоціації юридичних бібліотек, що була створена у 1959 р. Асоціація заохочує співпрацю та розвиток бібліотек та інших центрів правової інформації та документації, стимулює професійні обміни як на національному, так і на міжнародному рівнях, вивчає проблеми, що стосуються її сфери діяльності, та пропонує відповідні рішення та заходи. Асоціації юридичних бібліотекарів існують також в інших країнах Європи, як наприклад, «Британська та Ірландська асоціація юридичних бібліотекарів», що була заснована у 1969 р., як провідна професійна організація у Великій Британії та Ірландії для бібліотечно-інформаційних фахівців, які працюють з правовою інформацією. Зазначена добровільна організація регулюється статутом, положеннями та регламентом; організована без штатного персоналу і керується через свої комітети та Раду, а існує переважно за рахунок членських внесків.

¹⁵ За етичними принципами AALL Б.-ю. можуть надавати допомогу користувачам-не-юристам у пошуку юридичної інформації та навчати їх, як ефективно її знаходити. Згідно з рекомендаціями ALA, Б.-ю. повинні надавати повні довідкові послуги під час допомоги читачеві, враховуючи уточнюючі запитання, щоб визначити, яка інформація потрібна читачам. На думку деяких фахівців, оскільки надання навіть базових довідкових інформаційних послуг в галузі права користувачам публічних бібліотек передбачає прийняття юридичних рішень, Б.-ю. повинні робити все можливе, включаючи тлумачення закону та надання юридичних консультацій, щоб допомогти відвідувачам юридичних бібліотек знайти інформацію, необхідну для вирішення їх правових питань, адже, довідкові послуги, які надають Б.-ю., чітко відрізняються від юридичної практики. Проте, значна частина фахівців, зокрема юристів, наголошують на тому, щоб Б.-ю. лише допомагали б користувачам збирати необхідну інформацію, включаючи надання конкретних цитат, але, щоб вони уникали надання юридичних послуг, таких як заповнення або подання документів, прогнозування результатів юридичних суперечок або порад щодо процедурних дій. Отже, хоча немає єдиної думки щодо обмежень для Б.-ю. під час допомоги користувачам у пошуку юридичної інформації, необхідна певна обережність, щоб мінімізувати ймовірність виникнення юридичних та етичних проблем.

слуг, Б.-ю. несуть дедалі більшу відповідальність за розробку рішень, які відповідають потребам клієнтів, одночасно забезпечуючи цілісність та безпеку їхніх даних. Вони також можуть працювати безпосередньо з клієнтами, надаючи аналіз конкретних юридичних питань і слугуючи цінним ресурсом для користувачів бібліотеки, які шукають консультацій з юридичних питань. Загалом, Б.-ю. значно скорочують час, необхідний науковцям для проведення досліджень, і надають їм можливість бути більш продуктивними. Більшість юридичних бібліотекарів також надають консультації студентам-юристам, а нерідко приймають участь у навчальному процесі. Вони часто пропонують певне партнерство з викладачами, причому самі проводять юридичні дослідження для викладачів або разом з ними (про що викладачі регулярно визнають у своїх публікаціях, іноді вводячи Б.-ю. як співавтора дослідження) [11]. Деякі юридичні бібліотекарі розробляють поглиблені курси юридичних досліджень, включаючи спеціалізовані курси, що зосереджені на судових та інших актуальних галузях юридичної практики. Викладання юридичних досліджень вимагає набагато більше, ніж просто знайомство з юридичними публікаціями. Багато юридичних бібліотекарів приймають участь в експертизі як дослідницьких стратегій, так і в педагогіці юридичних досліджень.

Висновки. Розвиток у ХХ ст. юридичних бібліотек в США (а також у багатьох країнах Європи) спонукав становлення нової професії — «юридичний бібліотекар», а також формування нової бібліотечної галузі — «юридична бібліотечна справа» («law librarianship»), при цьому розвиток юридичних бібліотек майже на 100 років випереджав розвиток перших освітніх програм з юридичної бібліотечної справи.

Не зважаючи на те, що з перших років формування юридичної бібліотечної справи у США фахівці погоджувалися, що юридичний бібліотекар повинен знати право та юридичну бібліографію, щоб кваліфіковано виконувати свою роботу, нині ще відсутні чіткі формальні освітні стандарти для його підготовки¹⁶. Тим не менш, поєднання бібліотечної та юридичної освіти допомагає юридичному бібліотекарю, як спеціалізованому бібліотечному фахівцю з юридичної інформації, який керує юридичними ресурсами та забезпечує доступ до них у юридичній бібліотеці, зрозуміти як особливості навчальних запитів студентів юридичного факультету, так і специфіку професійних інформаційних вимог юристів.

¹⁶ Наприклад, оголошення про вакансії, розміщені в списку електронної розсилки «law-lib» на початку ХХІ ст., показують, що приблизно 70% вакансій для академічних юридичних бібліотек вимагають наявності у претендентів на посаду Б.-ю. як ступеня магістра з бібліотекознавства, так і ступеня доктора права [2, р. 326]. Багато хто вважає, що просування в академічній юридичній бібліотеці неможливе без ступеня доктора юридичних наук (в усякому разі, ступінь доктора юридичних наук краще допомагає отримати більш цікаву та грошову роботу). Незалежно від рекомендацій «Американської асоціації юристів», в деяких оголошеннях про працевлаштування на посаду Б.-ю. визначається широкий спектр їх обов'язків та компетенцій (приблизно 60 вимог), в залежності від специфіки основних професійних зобов'язань однієї з семи категорій юридичних бібліотекарів, що розподіляються за сферами їх діяльності: управління, послуги (обслуговування), інформаційно-бібліотечні технології, колекції (фонди), каталогізація, загальні галузеві питання (головні спеціалісти) та викладання [9, р. 7].

Складність встановлення освітнього стандарту для підготовки юридичного бібліотекаря полягає в тому, що «бібліотекар-юрист» не є ані бібліотекарем загального профілю, ані юристом, проте сформувався в окрему самостійну професійну групу фахівців, для яких притаманна наявність не тільки подвійної освіти, а й наукового ступеня магістра або доктора юридичних наук та магістра бібліотечних наук, поєднання яких робить юридичних бібліотекарів дослідниками юридичної та бібліотечної справи та готує їх до кваліфікованої юридичної та бібліотечної практики.

Нині існує багато видів юридичних бібліотек, які поділяються на три основні категорії: державні, «академічні» та бібліотеки юридичних фірм¹⁷. Переважно всі державні юридичні бібліотеки відкриті для громадськості та наполегливо працюють над тим, щоб зробити свої матеріали доступнішими для пересічних людей. Розуміння законотворчої діяльності та законів, легкість доступу користувача до правової інформації є життєво важливими соціальними чинниками розвитку демократії та провадження її досягнень у суспільне життя. Отже, піднесення юридичних бібліотек є необхідною ланкою розбудови демократичної держави, а діяльність юридичних бібліотекарів стає основою для розширення ролі адвокації, правового просвітництва та суспільного інформаційно-правового обслуговування користувачів бібліотек. Нині юридичні бібліотекарі знаходяться на передовій інформаційно-правових технологій, оскільки розробляють нові інструменти для забезпечення доступу та до аналізу правової інформації, включаючи досягнення, пов'язані з використанням штучного інтелекту, повнотою інформаційних даних та візуалізацією інформації. Таким чином, як в юридичних бібліотеках, так і в провідних національних, публічних та відомчих бібліотеках США саме «бібліотекар-юрист» стає у центрі вирішення юридичних питань бібліотеки, виконуючи, таким чином, функції юридичних консультантів (юридичних бібліотекарів нерідко приєднують до групи адміністративних юристів та водночас до кваліфікованих фахівців з юридичної літератури). Протягом своєї кар'єри юридичні бібліотекарі, як спеціалісти з права та бібліотекознавства, нерідко займають адміністративні посади в бібліотеках, зокрема стають керівниками спеціалізованих підрозділів, директорами публічних та спеціальних бібліотек (адже директор будь-якої установи повинен розумітися у правових питаннях та юридичних колізіях). У таких випадках діяльність бібліотеки набуває особливих відмінностей, зокрема у вирішенні юридичних та адміністративних питань, що позитивно позначається на ефективності та результативності роботи закладу, оскільки бібліотекар-юрист, як правило, привертає увагу бібліотечних співробітників до сутності правової сторони будь-якого питання чи діяльності бібліотеки в цілому. А шляхів до підвищення своєї професійної компетенції у юридичних бібліотекарів є багато — це спеціалі-

¹⁷ Класифікація юридичних бібліотек складна та потребує окремого висвітлення (існують їх класифікації за декількома критеріями — за функціональним призначенням, за типом установи, за складом фондів тощо). Поряд з зазначеними існують, наприклад, такі типи юридичних бібліотек, як наукові, спеціальні, публічні, академічні (вищих закладів освіти), бібліотеки професійних об'єднань та ін.

зовані курси з юридичної бібліотечної справи, яких існує чимало; отримання юридичного ступеня; навчання на роботі, зокрема через програми підвищення кваліфікації та курси, що пропонуються професійними юридичними чи бібліотечними організаціями та асоціаціями тощо.

Список використаних джерел та літератури

1. Brock C. A. Law libraries and librarians: a revisionist history; or more than you ever wanted to know. *Law Libr. J.* 1974. Iss. 67(3). P. 325–361.
2. Caulfield E. Is this a profession? Establishing educational criteria for law librarians. *Law Libr. J.* 2014. Iss. 106. P. 287–328. URL: http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/lj106&g_sent=1&collection=journals&id=287 (дата звернення: 04.09.2025).
3. Cohen M. L. Education for law librarianship. *Libr. Trends.* 1963. № 1. P. 306–314.
4. Cohen M. L. Education for law librarianship : a symposium background to law library education. *Law Libr. J.* 1962. Iss. 55. P. 190–199.
5. Glasier G. S. History of the American Association of Law Libraries: the founders and the early years, 1906–1929. *Law Libr. J.* 1956. Iss. 49. P. 82–103.
6. Goldsmith L. M. History of the University of Washington law librarianship program. *Law Libr. J.* 1990. Iss. 82(2). P. 239–279.
7. Hambleton J. Does a law librarian need a law degree? *The spirit of law librarianship : a reader.* Littleton, 1991. P. 37–43.
8. Hazelton P. A. Law libraries as special libraries: an educational model. *Libr. Trends.* 1993. № 2(42). P. 319–341.
9. Jaeger T. P., Gorham U. The education of law librarians in the United States from the Library School perspective. *J. of Education for Libr. and Inform. Science.* 2017. № 1(58). P. 3–14.
10. Joyner Z., Laskowski C. Introduction to law librarianship. Mountain View : Pressbooks, 2021. 371 p. URL: <https://pressbooks.pub/app/uploads/sites/4509/2021/07/Introduction-to-Law-Librarianship-20210920.pdf> (дата звернення: 04.09.2025).
11. Klinefelter A. The value of an academic law library in the 21 century. *Academic law libr. within the changing landscape of legal education : a primer for deans and provosts* / ed. by: J. S. Howland, M. Wu, R. E. Wheeler, S. Pagel. 2020. № 84. P. 3–17.
12. List F. Grundriß eines Bibliotheksrechts. Zugleich ein Beitrag zur Praxis Deutschen Verwaltungsrechts. Nebst einer dogmatischen Voruntersuchung. Über öffentlich-rechtliche Rechtsinstitute. Gießen : Verl. von E. Roth, 1928. 159 S.
13. Morse A. L. New directions in education for law librarianship. *Law Libr. J.* 1977. Iss. 70. P. 329–337. URL: http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/lj70&g_sent=1&collection=journals&id=351 (дата звернення: 04.09.2025).
14. Oakley R. L. Education for law librarianship: avoiding the trade school mentality. *J. of Libr. Administration.* 1989. Iss. 3–4. P. 147–164.
15. Steinhauer E. W. Rechtsbibliothekar oder Bibliotheksjurist. *Blog von Dr. jur. E. Steinhauer zu Fragen des Bibliotheksrechts: Virtueller Zettelkasten mit Hinweisen und Anmerkungen zu bibliotheksrechtlichen Themen.* 2014. URL: https://ku-linz.at/bibliothek/fachbezogene_informationen/bibliotheks_und_informationswissenschaft (дата звернення: 04.09.2025).
16. Treplin H., Kirchner H. Bibliotheksrecht. Wiesbaden : Otto Harrassowitz. 1960. 18 S.
17. Treplin H., Kirchner H. Das Bibliotheksrecht. *Handb. der Bibliothekswissenschaft. Bd. 2 : Bibliotheksverwaltung.* 2. Aufl. Wiesbaden : Harrassowitz, 1961. S. 762–769.
18. Treplin H. Bibliotheksrechtliche Fragen. *Zentralblatt für Bibliothekswesen.* 1925. Bd. 42. S. 488–498.
19. Treplin H. Die Rechtsgrundlage für die Photokopie in der Bibliothekspraxis. *Zent.-Bl. für Bibliothekswesen.* 1933. Bd. 50. S. 590–594.

References

1. Brock, C. A. (1974). Law libraries and librarians: A revisionist history; or more than you ever wanted to know. *Law Library Journal*, 67(3), 325–361.
2. Caulfield, E. (2014). Is this a profession? Establishing educational criteria for law librarians. *Law Library Journal*, 106, 287–328. http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/lj106&g_sent=1&collection=journals&id=287
3. Cohen, M. L. (1963). Education for law librarianship. *Library Trends*, 1, 306–314.
4. Cohen, M. L. (1962). Education for law librarianship: A symposium background to law library education. *Law Library Journal*, 55, 190–199.
5. Glasier, G. (1956). History of the American Association of Law Libraries: the founders and the early years, 1906–1929. *Law Library Journal*, 49, 82–103.
6. Goldsmith, L. M. (1990). History of the University of Washington law librarianship program. *Law Library Journal*, 82(2), 239–279.
7. Hambleton, J. (1991). Does a law librarian need a law degree? V R. M. Mersky, & R. A. Leiter (Eds.) *The spirit of law librarianship: A reader* (p. 37–43). Littleton: F.B. Rothman.
8. Hazelton, P. A. (1993). Law libraries as special libraries: an educational model. *Library Trends*, 2(42), 319–341.
9. Jaeger, P., & Gorham U. (2017). The education of law librarians in the United States from the Library School perspective. *Journal of Education for Library and Information Science*, 1(58), 3–14.
10. Joyner, Z., & Laskowski, C. (2021). *Introduction to law librarianship*. Mountain View: Pressbooks. <https://pressbooks.pub/app/uploads/sites/4509/2021/07/Introduction-to-Law-Librarianship-20210920.pdf>
11. Klinefelter, A. (2020). The value of an academic law library in the 21 century. *Academic law libraries within the changing landscape of legal education: a primer for deans and provosts*, 84, 3–17.
12. List, F. (1928). *Grundriß eines Bibliotheksrechts. Zugleich ein Beitrag zur Praxis Deutschen Verwaltungsrechts. Nebst einer dogmatischen Voruntersuchung. Über öffentlich-rechtliche Rechtsinstitute*. Gießen: Verlag von Emil Roth.
13. Morse, A. L. (1977). New directions in education for law librarianship. *Law Library Journal*, 70, 329–337. http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/lj70&g_sent=1&collection=journals&id=351
14. Oakley, R. L. (1989). Education for law librarianship: avoiding the trade school mentality. *Journal of Library Administration*, 3–4, 147–164.
15. Steinhauer, E. W. (2014). Rechtsbibliothekar oder Bibliotheksjurist. *Blog von Dr. jur. Eric Steinhauer zu Fragen des Bibliotheksrechts: Virtueller Zettelkasten mit Hinweisen und Anmerkungen zu bibliotheksrechtlichen Themen*. https://ku-linz.at/bibliothek/fachbezogene_informationen/bibliotheks_und_informationswissenschaft
16. Treplin, H., & Kirchner H. (1960). *Bibliotheksrecht*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
17. Treplin, H., & Kirchner H. (1961). Das Bibliotheksrecht. In *Handbuch der Bibliothekswissenschaft* (Bd. 2: Bibliotheksverwaltung, S. 762–769). Wiesbaden: Harrassowitz.
18. Treplin, H. (1925). Bibliotheksrechtliche Fragen. *Zentralblatt für Bibliothekswesen*, 42, 488–498.
19. Treplin, H. (1933). Die Rechtsgrundlage für die Photokopie in der Bibliothekspraxis. *Zentralblatt für Bibliothekswesen*, 50, 590–594.

Стаття надійшла 26.08.2025 р.

Sokolov V.,

Candidate of Historical Sciences,

Associate Professor

Apt. 45, 31/1 Yulii Zdanovskoi St, Kyiv, 03040, Ukraine

e-mail: socolv@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0208-1292>

FORMATION AND DEVELOPMENT OF AN EDUCATIONAL MODEL FOR TRAINING LAW LIBRARIANS IN THE USA

Summary

The article, based on the study of sources and materials of scientific publications, defines the meaning of the concept of “law librarian”; analyzes the historical conditions and socio-cultural factors of the formation of this profession and the development of educational standards for law librarians in the context of the formation of law libraries in the USA, and also characterizes the objective factors of increasing the importance of law librarians in expanding social functions, services and the development of library activities in general. In this context, it is relevant and timely for Ukrainian librarians to study more than two hundred years of experience in the activities of law libraries in the USA, as well as the formation of professional training for specialists for these institutions. Research into the features of the formation of the profession of “law librarian”, the study of the specifics of the formation of qualification requirements and educational standards for this profession is of great importance for the development of librarianship in Ukraine, since many new law libraries have been organized and opened in the country over the years of independence.

The **purpose** of the proposed review article is to analyze the formation of professional requirements for a “law librarian” and characterize the development of educational standards for this profession in the context of the formation of law libraries in the United States.

Methodology of the work. The proposed work uses both general scientific and special research **methods**, in particular: the method of terminological analysis — when highlighting the essence and semantic meaning of the concepts of “law library”, “law librarianship”, “law librarian” by studying the history of their emergence and development; the historical and genetic method — when studying the conditions and social factors of the emergence and formation of law libraries and the profession of a law librarian, as well as to characterize the process of the dynamics of his professional competence; historical-typological method — when analyzing the features of the formation of the educational model of a “law librarian” and identifying certain stages of its formation, as well as to identify the general professional characteristics of a law librarian, historical-comparative method — when studying the essential features of a law librarian, similar and distinctive features of his educational model, etc.

The **scientific novelty** of the study lies in the fact that for the first time in Ukrainian historiography the meaning of the concept of “law librarian”; the history of the formation of the profession of a law librarian is highlighted; the development of educational standards for law librarians in the context of the formation of law libraries in the USA is analyzed; objective factors of increasing the importance of the activities of “law librarians” in expanding social functions, services and the development of library work as a whole are characterized.

Conclusions. Development in the 20th century law libraries in the USA (as well as in many European countries) prompted the emergence of a new profession “law librarian”, as well as the formation of a new library branch — “law librarianship”, while the development of law libraries preceded the development of the first educational programs in law librarianship by almost 100 years. Despite the fact that from the first years of the formation of law librarianship in the USA, experts agreed that a law librarian must know the law and law bibliography in order to perform his work competently, there are still no clear formal educational standards for his training. Nevertheless, the combination of library and law education helps the law librarian understand both the peculiarities of the educational needs of law students and the specifics of the professional information requirements of lawyers. The difficulty in establishing an educational standard for training a law librarian lies in the fact that a law librarian is neither a general librarian nor a lawyer (jurist), but has formed a separate independent professional group of specialists, who are characterized by not only dual education, but also a master’s degree or doctorate in law and a master’s degree in library science, the combination of which makes law librarians researchers in law and library science and prepares them for qualified legal and library practice. Currently, legal librarians are at the forefront of information and law technologies, as they develop new tools to provide access to and analyze law information, including achievements related to the use of artificial intelligence, completeness of information data, and information visualization. Thus, both in law libraries and in leading national, public, and departmental libraries in the United States, it is the “law librarian” who becomes the center of the library’s law issues, thus performing the functions of law consultants (law librarians are often included in the group of administrative lawyers and, at the same time, qualified specialists in law literature).

Keywords: history of librarianship, library professionology, library education, law library, librarian-jurist, law librarian.